

De bedeelde sector

Niemand durft de stelling te verdedigen dat de industriële sector in gelijke mate met het nationale inkomen moet meegroeiën. Immers, de industrie is in grote mate verantwoordelijk voor de economische groei. Hoe hoger dus het aandeel van de industrie in het nationale inkomen, des te beter dat voor ons is. Toch durven we deze stelling wel te verdedigen indien industriële sector door kwartaire sector 1) wordt vervangen. De kwartaire sector wordt namelijk in hoofdzaak als consumptief beschouwd. Groei van de kwartaire sector impliceert dan afname van de marktsector. Daarmee zou de economische groei worden belemmerd.

Het vorenstaande behandelt kort samengevat de theorie van het draagvlak. Objectief beschouwd is deze theorie, die in 1977 werd gepresenteerd in het WRR-rapport, *Maken wij er werk van?* krakemikkig. Een duidelijk bewijs daarvan, biedt het in 1978 gepubliceerde SER-advies inzake omvang en groei van de collectieve sector. Volgens dit advies kan de kwartaire sector zowel remmend als stimulerend voor de marktsector zijn. Ze is remmend indien de financiering ervan zodanige lasten op de marktsector legt, dat de economische groei erdoor afneemt, maar ze is stimulerend — en maakt daarom deel uit van het draagvlak — vanwege de bestedingseffecten en vanwege de aard van veel kwartaire voorzieningen, die dienen ter stimulering van de marktsector. Thans overheerst de visie dat de remmende werking van de kwartaire sector overheersend is.

Financieel-economisch gezien, moge dit laatste juist zijn, bekijken we de werkgelegenheidskant van het economisch proces, dan gaat een andere visie overheersen. De kwartaire sector zorgt namelijk voor ruim 25% van de totale werkgelegenheid. Voor de industrie bedraagt dit aandeel 20%. De kwartaire sector is evenwel niet de grootste „werkgever”. Het meeste werk geeft de commerciële dienstensector: 38%. Een iets ander

beeld ontstaat als we de *groei* van de werkgelegenheid bezien. Deze stagneerde in de jaren zeventig. Over de periode 1973-1980 daalde de industriële werkgelegenheid fors: gemiddeld met 2,4% per jaar. Dat desondanks de totale werkgelegenheid stabiel bleef over deze periode kwam niet door de werkgelegenheid in de commerciële dienstensector, die slechts met 0,1% per jaar toenam, maar door de werkgelegenheid in de kwartaire sector: een groei van 2,3% per jaar.

Wat de toekomst ons moge brengen, is nog onzeker. Enig inzicht daarin biedt het onlangs door het SCP en CPB uitgebrachte rapport *Planvorming kwartaire sector*. Daarin worden vier varianten berekend: 1. een basisvariant, gebaseerd op een extrapolatie van het gebruik van voorzieningen per relevante leeftijdsgroep en een gelijkblijvende verhouding tussen de personeelssterkte per voorziening en de omvang van het gebruik daarvan; 2. een demografische variant, uitgaande van een gelijkblijvend gebruik van voorzieningen per relevante leeftijdsgroep; 3. een hoge variant, waarbij de personeel/verbruikverhouding als in het recente verleden met 0,6% per jaar toeneemt; en 4. een lage variant, waarbij deze verhouding met 1% per jaar daalt. Volgens deze varianten varieert de werkgelegenheidsgroei tot 1985 tussen -1,1% en +1,1% per jaar. Er zijn evenwel nog meer varianten. Volgens *De Nederlandse economie in 1985* van het CPB zal de kwartaire werkgelegenheid bij min of meer ongewijzigd beleid met 0,9% per jaar groeien. En als de meerjarenbegrotingen van de diverse ministeries worden gerealiseerd zal de groei 1,3% per jaar bedragen.

Voor cijferfaars mag dat allemaal interessant zijn, voor het beleid is het even interessant hoe op een economisch verantwoorde wijze werkgelegenheid kan worden gecreëerd en behouden. In *De Nederlandse economie in 1985* blijkt dat

het in de nabije toekomst slecht is gesteld met de werkgelegenheid. Bij min of meer ongewijzigd beleid zal de werkloosheid namelijk op 500.000 manjaren uitkomen in 1985, terwijl uit de varianten uit dit rapport blijkt dat het een hele toer zal zijn, een beleid te ontwikkelen dat de stijgende werkloosheid doet stabiliseren. Ook een beleid gericht op versterking van de industrie zal daartoe moeilijk in staat zijn. Dit moge blijken uit het rapport van de commissie-Wagner. Daarmee wordt het WRR-rapport over de industrie enigszins geweld aangedaan. Een uitkomst biedt wellicht een CPB-variant die inhoudt dat vergroting van de werkgelegenheid in de kwartaire sector, zij het onder stringente, maar niet onoverkomelijke voorwaarden, geen financieel-economisch nadeel oplevert en de marktsector niet aantast. Daarmee kan een link worden gelegd met het hierboven reeds genoemde WRR-rapport *Maken wij er werk van?*, dat thans in de vergetelheid is geraakt. Dit rapport dat pleitte voor groei van de kwartaire werkgelegenheid, gaf helaas niet aan hoe de marktsector daarvoor middelen kon opbrengen. Maar nu in het WRR-rapport over de industrie wél wordt aangegeven hoe die middelen kunnen worden opgebracht, is *Maken wij er werk van?* vergeten. Bedeeld hoeft niet misdeeld te zijn.

1) De niet-commerciële dienstverlening, incl. rijk en lagere overheden.